
**ПРОФЕСОР БОРИС ЄВДОКИМОВИЧ ЯКУБЕНКО:
СТОРІНКИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Б.Є. Якубенко

27 травня 2012 року виповнилося 60 років від дня народження відомого вченого-ботаніка і педагога, професора, завідувача кафедри ботаніки Навчально-наукового інституту рослинництва, екології і біотехнологій Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктора біологічних наук Бориса Євдокимовича Якубенка.

Б.Є. Якубенко народився 27 травня 1952 року у мальовничому селі Новоселиця Катеринопільського району Черкаської області

© Т.М. ЧЕРЕВЧЕНКО, Н.В. ЗАЙМЕНКО, І.П. ГРИГОРЮК,
М.Д. МЕЛЬНИЧУК, М.Б. ГАПОНЕНКО, 2012

ISSN 1605-6574. *Інтродукція рослин*, 2012, № 2

у селянській родині. Його батько закінчив лише сім класів школи. Після Великої Вітчизняної війни працював обліковцем тракторної бригади у колгоспі «Перемога» на Черкащині. Мати — Фросина Вікторівна — також закінчила сім класів школи, працювала в колгоспі, виростила і виховала трьох синів і чотирьох доньок. Батьки прагнули дати дітям освіту, зокрема Борис закінчив Українську сільськогосподарську академію (УСГА), а його брат — Дніпропетровський металургійний інститут.

Невтомна праця була першим учителем Бориса, яка пробудила в нього зацікавленість до різноманіття рослин, на які надзвичайно щедра Черкаська земля. Після закінчення у 1969 р. Новоселицької середньої школи Борис працював у колгоспі на різних роботах, а потім навчався у Звенигородській обласній автошколі. У 1970 р. Борис Євдокимович вступив до УСГА на факультет агрохімії та ґрунтознавства, який закінчив у 1975 р. і здобув кваліфікацію вченого агронома. Йому пощастило слухати лекції визначних учених і педагогів, зокрема академіка АН УРСР і ВАСГНІЛ П.А. Власюка, академіка УААН В.Ф. Пересипкіна, професорів С.І. Лебедева, Д.К. Біленка, М.О. Зеленського, П.О. Горшкова, О.А. Стрельцова, М.К. Шичули, М.Г. Городнього, Я.П. Маковецького та багатьох інших.

З 1975 по 1980 рр. Борис Євдокимович працював головним агрономом колгоспу ім. Леніна в с. Бесідка Ставищанського району Київської області. Протягом 1978–1982 рр. він навчався в аспірантурі при кафедрі агрохімії УСГА під керівництвом відомого вченого, доктора сільськогосподарських

наук, професора П.О. Горшкова. У 1982 р. Борис Євдокимович успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Влияние доз, сроков и способов внесения азотных удобрений на урожай зерна озимой пшеницы и улучшение его качества на типичных черноземах Северной Лесостепи УССР».

У 1982 р. Б.Є. Якубенка призначили асистентом кафедри ботаніки УСГА. З 1987 р. він читає курс лекцій із загальної ботаніки для студентів зооінженерного, ветеринарного факультетів та факультету агрохімії і ґрунтознавства, пізніше — захисту рослин.

Вагоме теоретичне та практичне значення мають ґрунтовні флористичні й геоботанічні дослідження щодо відновлення природних кормових угідь, виконані під керівництвом і за участю Б.Є. Якубенка. Він запропонував сучасну класифікацію лук, степів та боліт лісостепової зони України на домінуючій основі. До кола його наукових інтересів входить також вивчення біологічних особливостей лікарських рослин і трансформації рослинного покриву під дією антропогенних факторів. Під керівництвом Бориса Євдокимовича та за його участю проведено багато польових експедицій, системні геоботанічні дослідження флори та еталонних рослинних угруповань з метою використання їх для відновлення рослинності та оптимізації агроландшафтів у складі природних екосистем Лісостепу України. Результати багаторічних досліджень дали змогу виявити загальну тенденцію, провести прогнозування змін і розробити новітню оригінальну методіку оптимізації фітоценозів природних кормових угідь в умовах антропогенезу. Теоретичні праці і науково-практичні рекомендації вченого сприяють збереженню, відновленню та охороні біологічного різноманіття в лісостеповій зоні України в умовах антропогенного навантаження. Б.Є. Якубенко сформулював теоретичні засади залужного відтворення рослинності на перелогах, провів оцінку систематичної, біоморфологічної, екологічної і ценотичної структури флори, розробив

основи формування агрофітоценозів з лікарських та злаково-бобових видів рослин. Результати досліджень з оптимізації рослинності природних кормових угідь впроваджено в господарствах Київської, Черкаської і Тернопільської областей. Важливим здобутком вченого є сформована колекція лікарських, кормових і декоративних рослин (понад 150 видів), яку використовують у науково-навчальному процесі Національного університету біоресурсів і природокористування (НУБіП).

У 1989–2000 рр. Борис Євдокимович обіймав посаду доцента кафедри ботаніки, а з 1 червня 2000 р. очолює кафедру ботаніки ННІ рослинництва, екології і біотехнологій (НУБіП). Протягом 2002–2004 рр. за сумісництвом працював директором Навчально-наукового центру біології рослин і біотехнологій ННІ рослинництва, ґрунтознавства та екології НУБіП України.

У 2008 р. на спеціалізованій вченій раді Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України Б.Є. Якубенко успішно захистив дисертаційну роботу на тему «Природні кормові угіддя Лісостепу України: флора, рослинність, динаміка, оптимізація» (науковий консультант — доктор біологічних наук, професор І.М. Григора) і отримав науковий ступінь доктора біологічних наук зі спеціальності «Ботаніка», а у 2011 р. йому присвоєно вчене звання професора.

Професор Б.Є. Якубенко є відомим українським ботаніком, флористом, геоботаніком, екологом, який розробив новітню концепцію оптимізації агроландшафтів з використанням біотичних, екологічних та ценотичних особливостей флори, еталонних моделей синтаксономічної різноманітності трав'яної рослинності у процесі її відновлення. Він самостійно і в співавторстві опублікував понад 300 праць, з них 4 монографії, 2 підручники («Курс загальної ботаніки» (три видання), «Ботаніка з основами гідроботаніки» (два видання)), навчальні посібники «Ботаніка. Практикум» (шість видань), «Польовий практикум з ботаніки»

(три видання), «Геоботаніка» (два видання), «Технологія вирощування лікарських рослин та використання у медичній та ветеринарній практиці», «Геоботаніка: тлумачний словник» (два видання), «Збірник тестових питань», «Морфологія рослин» (два видання), «Цитологія рослин», «Систематика двосім'ядольних рослин», «Словник. Ботанічні терміни» тощо. Він є автором 6 патентів на винаходи і 6 авторських свідоцтв України на сорти рослин.

Головним науковим напрямом діяльності професора Б.Є. Якубенка є розробка біологічних основ поліпшення, відновлення, раціонального використання та охорони природного рослинного покриву і кормових угідь, геоботанічне картографування, класифікація рослинних угруповань на основі флористичних критеріїв, прогнозування змін рослинного покриву під дією антропогенних навантажень та глобальних змін клімату на Земній кулі.

Б.Є. Якубенко є талановитим організатором науки і педагогом, лекції якого містять відомості про новітні досягнення науки, характеризуються живим та дотепним викладом матеріалу. Під його керівництвом підготовлено багато висококваліфікованих фахівців нової генерації. Він є членом вчених рад НУБіП України, ННІ рослинництва, екології і біотехнологій, Українського інституту з експертизи сортів рослин, головою секції сільськогосподарської ботаніки Українського ботанічного товариства, членом робочої групи зі створення галузевого стандарту вищої освіти зі спеціальності «Заповідна справа» для освітньо-квалі-

фікаційних рівнів спеціаліста та магістра Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, методичної ради факультету екології і сталого розвитку, проблемної ради НДІ рослинництва та сталого природокористування, редколегії низки наукових журналів, спеціалізованих вчених рад із захисту докторських (кандидатських) дисертацій Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України та НУБіП України.

За значні досягнення в галузі науки та освіти Бориса Євдокимовича нагороджено бронзовою медаллю ВДНГ СРСР, почесними грамотами Міністерства аграрної політики і продовольства України, НУБіП України, подякою Державного комітету молоді та спорту України тощо.

Свої знання і науковий досвід він передає молоді, підтримує її творчу ініціативу. Бориса Євдокимовича вирізняють такі якості, як високий професіоналізм, ерудиція, інтерес до всього нового, принциповість, вимогливість, доброзичливість, вірність науці. Ювіляр закоханий у природу, чарівні українські пісні. Він любить мандрувати заповідними місцями України. Нині він сповнений творчих сил і задумів, новаторських ідей та планів.

Сердечно вітаємо Бориса Євдокимовича зі славним ювілеєм, бажаємо йому міцного здоров'я, нескінченної життєвої енергії, довголіття, щастя, здійснення творчих задумів на благо народу України.

**Т.М. Червченко, Н.В. Заіменко,
І.П. Григорюк, М.Д. Мельничук, М.Б. Гапоненко**